

N
A
D
A
L

1928.

H. LEOKE'S
ARCHIV-RANMATUNOBLES

Hind 25 senti.

NÄDAL

* Ilmub üks kord nädalas *

Tellimise hind:

Kodumaale:

Aastas (52 n.)	10 kr.
1/2 " (26 nr.)	5 kr. 25 s.
1/4 " (13 nr.)	2 kr. 75 s.

Välismaale:

Aastas (52 nr.)	12 kr. 50 s.
1/2 " (26 nr.)	6 kr. 50 s.
1/4 " (13 nr.)	2 kr. 45 s.

Nr. 1.

24. november, 1928. a.

I. aastakäik

ENSV

Riiklik Avalik
Raamatukogu

Toimetuselt.

Välja sirgudes vaimlise lapsea madalate hälliseinte vahelt, omades teatava koha-elu ringmängu tihedas ahelikus, tunneb küpsenud indiviid loomusunnilist tarvidust laiendada oma silmaringi, etendada oma mõistuslikku vaatevinklit ja suurendada oma vaimlist haaru, sületäit.

Esimeseks kättesaadavamaks ning tänuväärsemaks teerajajaks sel vaevalisel teel on kahtlemata ajakiri, sest ta annab palju kindlakorralise lugemise tasuks, väikse vaevanägemise järele lahkeks kingiks. Esimene aabits, mis õpetab meid lugema raskesisulist raamatut — elu, on ajakiri.

Ta tuleb vastu ava käsi, talutab meid vilunud teejuhina läbi elu keerdkäikude, jagab nõu ja juhatust, valgustab ummikut ning tutvustab kõigega, mis sünnib, sureb, tõuseb, ehk vajub.

Pääle ülalmainitud on ajakiri hää ja kasulik aja-
viide.

Käesolev ajakiri ei ole ellukutsutud materjaalsete hüvede saavutamiseks. Ei.

Käesoleva ajakirja ostab koolipoiss ja lunastab saia-
rahast naisõppur, samuti ostavad selle ka tööline, põllu-
mees, kaupmees ja tööstur, kelle huve ei ole labastanud,
ei ole kõverdada suutnud maitsetud ja sisuvaesed trüki-
poognad, suletöölise kirvetööd.

Väärtuslik kaastöö kõikjalt on tervitatud.

Toimetus.

Kuningas Gilberti kuus mõrsjat.

Kusmini järele.

Kuningas Gilbert armastas toimida õiglaselt ja avameelselt ning sääljuures ei armastanud ta pikka kõnet ja avaldas sageli arvamist et inimeste üle tuleb otsustada mitte nende sõnade, vaid nende tegude järele.

«Pole sugugi tähtis, mis sa räägid, sest keel liigub igal, vaid mis sa teed . . .» — nii ütles kuningas Gilbert.

Kuningas Gilbert armastas väga oma väikest riiki, vihkas sõda ning hoidus mitte ainult kokkupõrgetest, vaid ka naabritest. Kuningas Gilbert oli kasvult pikk, tüse ning meeldiv nägu väljendas häärdust ja otsekohesust.

Kuningas Gilbertil jõudis aeg naitumiseks. Ta ei himustanud meretaguseid printsesse, vaid otsustas valida mõrsja oma riigist.

«Ma ei sõdi, võõraid keeli ei tunne, väliskaubandust meil pole — milleks mulle siis välismaa printsess? Vajan vaid armastajat naist, kes mind austaks, vähe räägiks ning lapsi kasvataks. Meeldiks mulle blond paksukene, ent lõpuks ei ole ka see tähtis: oleks vaid hääsüdamik . . .» — rääkis kuningas Gilbert.

Ta valmistas üleskutse, milles kutsus kanditeerima kõiki tütarlapsi, seisusele vaatamata, 16 kuni 25 aasta vanuseni, kes soovivad saada ta mõrsjaks. Kuningas näitas seda kuulutust kantslerile, küsides:

«Kenasti kokkusäetud, mis? . . .»

«Üleskutse on suurepärane, Teie kõrgus, imestan vaid, kuid saate teada, milline neist tütarlastest oleks hää abikaas ning austaks Teid?» — rääkis kantsler.

«See on mul ettenähtud, kanditeerijaid lossi ma ei kutsu, kutsun vaid mitte kanditeerijaid ja neist valingi. Vähemalt olen nii kindel nende tagasihoidlikkuses; nad pole püüdnud saada kuingannaks! Kenasti kavatsetud, mis? — —»

Vaikides pisut, kantsler ütles:

«Siiski puudub sel paberil midagi . . .»

«Mis siis siin veel puudub?»

«Lesed!»

«Millised lesed?»

«Päris harilikud. Mispärast Teie kõrgus, mitte neidki kutsuda, kui nad vanuselt sündsad?»

«Sa arvad, lesed? Ent vast ei ole see sünnis, kui naitun lesega. Muide, on leski, kes enese eest seisavad paremini, kui mõni tütarlaps, eriliselt puhtamad. Ulata tint ja sulg, märgin ka lesed. Noh, nüüd paistab, on korras?»

Kantsler luges kuulutuse ning ütles:

«Ent mis teete kanditeerijatega, keda Teie ei kutsu?»

«Saadan neile rubla ning igale juukse sideme: blondidele sinise, brünettidele punase, leskedele vaid metall rinnanõela enese pildiga. Arvan, see on viisakas?»

«Täiesti, Teie kõrgus!»

Käskjalad viisid kuulutused ikka linna ja külla. Siis vast algas nali. Isegi need tütarlapsed ja lesed, kellel ammu 40 aastat turjal, parandasid omi tunnistusi, tõendades, et olla vaid 20 aastat; õmblesid kleite ning varakult määrisid nägu haniravaga, et valimiste päeval paista värskeina ning külgetõmbavana.

Paksud nälgisid, kõhnad toitsid end hoolega, hambuta muretsesid valehambaid ning küürakad õmblesid riideid, mis nägematuks teeks nende puudused. Ja igaüks oli kindel, et tema just ongi see kuninga valitu . . . Milline oli küll nende pettumus, kui paari nädala möödudes, saadeti rubla igale, sinine juusteside blondidele ning punane brünettidele ning leskedele metall rinnanõel kuninga pildiga — ning palve: rahustuda ja lossi mitte ilmuda.

Ülesandmatuid oli kuus, lesk ning viis tütarlast:

Leskenimetati Jenoveevaks, tütarlapsi — Armanda, Kateriina, Jeanne, Susanne ja Nikoliine. Nad polnud küüarakud, ei lombakud, vaid vastasid nõetele, mis üleskutses oli avaldatud, nii et oli selgusetu, miks nad polnud kanditeerinud.

Lesk oli 23, tütarlapsed 18 ümber vanad. Jenoveeva oli sirge, punajuustega, kahvatu punahuuline, silmi hoides alati maas. Armanda ja Kateriina olid brünetid: üks pikk, sirge, teine pisike, tüse ning lõbus. Jeanne, kuigi oli 18 aastane, oli hirmunud linalakk, suurte, hallide silmadega. Susanne, samuti kui Jenoveeva, punajuusline, ent sootu teine — sarnles metsloomale, vahtides silmi alt, sassis, silmle langevate juustega, ning üldse metsiku välimusega. Ta toodi seotuna, kuna ta küüristas ja hammustas. Nikoliine oli päris harilik: mitte paks, mitte kõhn, ei pikk, ei lühike, pruun juus, puhas nägu, iseäraliste tundemärkideta. Oligi paremal õlal sünnimärk, ent mis tunnus seegi. Riidetatult seda näha polnud, kõnnak rahulik, hääled tasane, kõne meeldiv ning mõistlik. Säärased olid Gilberti kuus mõrsjat.

Vaadeldes meeldisid talle kõik, ent teda huvitas küsimus, mispärast keegi neist ei kanditeerinud. Ja ta otsustas kantsleri juuresolekul kõnetada neid, igat üksikult.

Esimesena kutsuti Jenoveeva. Kumardades sügavalt, seisatas vaikselt, oodates, mis ütleb kuningas. See vaikis hetke, siis ütles:

«Õelge, meile proua Jenoveeva, miks Teie ei soovinud end mõrsjaks ülesanda? Ehk, võib olla, soovisite truuks jääda kadunud kaasale. Heitke kartus ja rääkige täiesti evameelselt.

Jenoveeva kiindus väsinud silmadega kuningasse ning vastas:

«Vastan täiesti avameelselt: vaatamata, et olen ainult 23 aastane, on mul kuus meest olnud, Teie kõrgus! kaks neist suri, neli lahutusid. Sääljuures lugematu hulk noorimehi, keda armastasin ning kes mind

armastasid. Kui lahkuminevad nad üksteisest ka ei olnud, lõpp oli sama: lühike, väga lühike: maitsmise järele vaheldus harjumus, igavus ning vastikus. Ei saa mõelda abiellumisele, Teie kõrgus, olete inimene, nagu teisedki ning ma ei tahtnud, et naitudes minuga, kellel lugupidamise asemel Teie, minu kuninga vastu, oleks tõusnud kibedus abielu vastu. Olen väsinud ning tundeta, sellepärast palun mind saata kloostrisse. Kõik, mis rääkis, avaldasin puhtsüdamlikult ja avameelselt.»

Kuningas laskis tal minna, lastes kutsuda Armanda, kõnetades seda nagu eelmist.

Armanda, seistes uhkelt, vastas läbi hammaste:

«Et abielluksin inimesega, keda vihkan. Kelleks sa mind pead? Kas oled unustanud, et minu isa peaks olema kuningas — mitte sina. Vargana vallutasid trooni ning tahad mind õnnelikuks teha? Tõepoolest, kadestamisväärne au: olla paksu idioodi naine! Esimesel ööl tapaks Sinu, mürgitaks, pooks, kägistaks. Ja nüüdki sa ei pääse!»

Nende sõnadega haaras ta pistoda, tormates kuningas Gilbertile kallale, ent kantsler, jõudes appi ajal, võttis temalt relva, kuna kuningas trooniseljatõe tagant karjus:

«Saada teda viibimata koju! Vaata, kui noble ja kärmas! Nimetatakse veel mõrsjaks! Raibe, mitte mõrsja!»

Vahid eemaldasid Armanda ning tõid ette Kateriina. See oli väiksekene ümar fihti naeris ning punastas. Kuningas näpistas teda lõuast ja küsis:

«Kas sina, südamekene, mind tappa ei kavatses?»

«Ah, mis te nüüd — punastas Kateriine veel enam. Kuningas imestas teda ja jatkas:

«Miks sa kallikene, ei tahtnud minu abikaasaks saada?»

«Mis mõrsja mina nüüd Teile olen . . .
See üks põhjus . . . Ja . . . teine . . .

«Põhjus? Mis põhjus? . . .

Katariine vaatas kuningale silmi, ning küsis tasa:

«Võib kõik rääkida? . . .»

«Muidugi, mu laps, mitte võib, vaid peab! Mina — ja kantsler on vana — mida sul häbeneda!»

«Vaadake, mina armastan meie poodniku poega Peetrit ja et ma ei või olla korraga kahe mõrsja, ei kanditeerinud Teie mõrsjaks, Peetrit mitte kurvas-tada tahtes. Ah, kui teie kõrgus, teaks, kui kenasti ta mängib vilepilli, ja ta armastab mind kõigest südamest . . . Ta nuttis terve õhtu pärna all, kartes, et Teile tingimata naitude minuga! Neil on 5 lehma ja 3 hobust ja korralik kauplus, mitte halvem, kui linnas. Ja isa ei ole kuigi kuri — armastab ka mind! Muidugi, kiita ei ole sünnis, ent mina sehvtin Peetriga, ainult Peetriga! Olen väga lõbus, ent see ei tee paha, sest halba sellest ju midagi ei ole!

Kuningas kaisutas teda ja ütles:

«Sinu Peetril on pääle lehmade, hobuste ja kaupluse tore mõrsja. Teie kutsuge mind pulma, ehk parem, peame need korraga.»

«Teie olete, väga lahke, Kõrgus! Uskuge, kui ma ei armastaks Peetrit, tingimata abielluksin Teiega!

«Noh, mis sääl teha, südant ei saa sundida . . .»

Kateriina järele toodi kuninga ette Jeanne. See oli täiesti laps. Hirmu tõttu ei saanud ta alul aru, mis temalt küsitakse. Kantsler sõnade ning käte abil püüdis teada saada, miks ta ei tahtnud kuninga kaasaks saada. Lõpuks Jeanne, nagu oleks aru saanud ning hakkas ko-gelema:

«Ei . . . Ei . . . ingel keelab . . . piigiga . . . soos . . . Ingel kuri . . . kuri . . . Särk temal verev, hoidsin . . . lam-baid . . . Ütleb: hoia . . . hoia —, . . me-hele ära mine . . . ingel kuri . . . kuri . . .

piigiga torkas rinda . . . Talumehed u-u-u . . . neil jalad karvased . . . ingel ütles . . . mehele ära mine . . . Kuningas kardan . . . ajab mind sohu . . . sääl kuremari . . . Ingel kuri . . . kuri . . . ja särk . . . verev . . . aga talumehed — päh . . . jalad karvased . . . Sind kardan . . . sööd ära . . .

Keiser kuulab, kuulab ja ütles:

«Mis see siis on? . . . Millele vastab . . . Lollikesi mingisuguseid saadetud . . . Panna vaestemajja . . . Las ennustab lastele . . . naistele . . . No, mis kuradi mõrsja see on? . . . Pühak, mitte mõrsja . . .! Kui Jeannega sai veel rääkida, siis Susannega juba mitte sugugi. Aina küünistas ja hammustas! Teda ärasaates, ütles kuningas:

«See on ju sama, mis kassi Mintsuga abielluda! Noh, kes sääl veel on . . . Tooge viimane . . . Arvatavasti samane hull . . .

Ent tuli Nikoliine, ei pikk ei lühike, ei kõhn, ega paks, nagu puhas, juus pruun, silmad hallid, hääl tasane, kõne meeldiv, tuleb ruttamata — pardina . . . Kuningas samase küsimusega; aga Nikoliine vastu:

«Perekonna elu vastu mul midagi ei ole, ent südame järele kedagi leidnud ei ole . . . Teie vastu kurja ei ole, ei kanditeerinud, sest tundmata, ei tahtnud . . . Oleks meie tuttavad ennem, siis, muidugi, teine asi . . . ent esimest korda nähes, otsustada, on raske . . . Et kord abielluda, siis juba eluksajaks . . . Ja siin on vaja seitset passida ja ühte lõigata . . .»

Kuningale sarnane kõne meeldis ja ta ütles:

«Noh, siis saame tutavateks, külastage mind mõni aeg ning siis näeme. Nikoline oli nõus ning elas kuningas Gilberdi juures. Juhatas majapidamist, mängis kuningas Gilberdiga maleit, ja «oma trumpi» nõelus sokke ja keetis moosi . . . Nii õp-pisid tundma üksteist, tundmaõppides said sõbruks ning sõpradeks saades hakkasid

armastama . . . Ja siis abiellusid . . . Ja sobisid hästi teineteisele . . . Mõlemad armsad, südamlikud ning vagusad . . .

Pulmad pidasid ühes Kateriinaga, kes abiellus oma Peetriga. Pidus kestis terve nädala. Pidus ajal kutsus kuningas kantsleri oma juurde ja ütles:

«Vaata mina hindasin inimesi tegude järele, ent paistab, et nii ei või, sest ühi-

sed teod tehakse mitmesugustel põhjustel. Võta minu kuus mõrsjat: kõik jätsid ülesandmata enese, ent mitmesuguseil põhjustel . . .

Teod ei tähenda midagi, vaid põhjused, mis tegusid sünnitavad. Ent päämiselt — inimesed ise! . . .»

A. T.

Parvel.

Mart Mardos.

Akna pihta koputati.

Põrr! Põrr!

Kambris valitses vaikus.

Luesti koputati, piitsavarrega.

Põrr! Põrr! Põrrrr!

Vaikus.

«Hei, parvemees, tõuse joh jalule! Ära oled surnd või?!»

Nüüd oli sängi naksumist kuulda.

«Kes säääl lõhub?!»

«Kes säääl lõhub? Nali naljaks. Vinna ju ometi kord oma patune keha põhust välja, vanamees. Ilmarahvas tahab koju sõita, varsi pistab päike oma nudipää Karmuse kuusiku tagant välja. Tee kähku!»

«Mis kurat te laaberdate siis ilmapidi ringi. Magada ka ei lasta. Ptüü, kurat!»

«Kuule, Parve Juhan, kurati pihta, mis sa jandid säääl. Vii mind ruttu parvega üle jõe. Eit mul juba kottu ootab, ahju-roop pihus Kui hilja lähen, tõmbab naha lupsti! üle kõrvade . . . Tule juba kord ometi. Sada marka saad, päris tõesti»

Vaevalt sai hiline teeline kõne lõpetada kui parvemees tuligi juba uksest välja. Palja jalu oli, kuub visatud õlgadele, takused püksid jalas.

Keha tõmbus kananahka ja hakkas lõdisema; parvemees urises:

«Äh, jahe öö on. Külmetab kas või kringliks.»

»Pole miskit, vanamees, aja aga kipest vânta, küllap siis saad sooja, nii et higi leemetab.«

Parvemees hakkas sõnalausemata parve poole minema, mis asus siinpoolsel jõe kaldal. Tee oli sinna kitsas ja kiviline, lookledes kõrgelt kaldalt järsuna alla.

Teeline hüppas vankrisse ja andis piitsaga salvava juti hobusele kõhu alla. See pistis ehmudes ülejala mäest alla jooksmata, vanker kolisedes ja kividel hüpeldes tagant järgi.

«Nõõ, Villu! nõõ, mõsa!»

Võõras oli ülevas tujus. Laksutas keelt ja ergutas aina hobust, suust viina lõhna levides. Oli terve eelmise päeva linnas topsisõpradega pummeldanud, nüüd tuju oli hää ja pää segane.

Jõudis peagi parvele.

Parve Juhan askeldas juba vända kallal. Ta päästis nüüd parve kaldalt lahti ja hakkas siis vântama. Raginal ja kolisedes jooksis roostetanud kett üle suure malmist hambaratta ja vajus siis sulpsatades külma vette. Ning parv aina nihkus kaldalt eemale.

Teeline lasi end tühjade vankrikehade vahele selili, pigistas silmad kinni ja ümis-

tas omaette üht külapoiste naljalaulu, mille viisid muutuvad ja vahelduvad nagu värvid sängitekis.

Jahe jaanikuu öö oli. Ööpik laksutas vastas oleval kaldal ühes võsastikus ja taevas oli üleni halli pilvelinaga kaetud. Rõske piimvalge udu auras jõest üles ja libises jõe ning heinamaade kohal kui suur ümar umbjärv. Udust paistis üle kõrgel kaldal olev vana põline park, ja säääl puude vahelt oli näha mõisa valgeid kivihooneid, punaste kivikatustega, aknad kottpimedad, otsegu koolja silmatühemed. Vaikne öö oli.

Kett kolises, ratas kiunus, vesi sulises. Võõral hakkas igav.

«Noh äiapapa, kuidas käbarad ka käivad?»

Parvemees ei teinud seda kuulmagi.

«Ära siis, äiapapa, põrnitse nii mossis näoga, justkui oleksid söönud 20 sendi ette hapuid õune. Räägime parem üks mõistlik jutt maha. Oleme ju mõlemad tip-top poisid.»

Parve Juhan piidles põgusalt rääkijat. Otsaesine tõmbus kortsu nagu veesaapa säär ja käed hakkasid tugevamini vänta ringi ajama, süda põksus raskelt.

«Äh, äiapapa, sa ei ole ka kellegi mees. Ainult tütar oli sul tüse tükk, jumala tõsi. Kui hakkasid nüüd temakese pääle mõtlema, siis vesi tuleb kohe «ahju.» Oli ikka maru laps, päris tõesti. Iga öösi magasime aidas kahekesi ühes voodis. No olid sindrel reied ja rinnad! Ah, ha, nii pehmed ja rasvased, teistel tüdrukutel ep ole kellelgi sääraseid...»

Ja teeline tegi seejuures kätega seesuguseid liigutusi mis pidid tähendama tüdruku kehavorme, ja tõmbas luhisedes õhku suunurka, hamba vahele.

«Aga mis oli sest kõigest kasu. Rumala tüki tegi su tütar, kuule vanamees. Läheb ja poob enese tallipäälsele üles, mõtle, minu tallipäälsele. Kus ikka tüdrukul aru!»

«Kuule, Säina peremees, ära teota mu tüdrit, las ta õnnetu hing puhkab rahulikult külmas hauas. Ise sa ajasid mu tütre hukka ja nüüd veel mõnitad ka päälegi. Häbi peaks sul olema. Ise oled naise mees, mitme lapse isa. Häbene ometi.»

«Aga pagana ilusti oskad sa mul laulda, tõmbad justkui klarnetist, kuule, äiapapa. Päris kahju, et su isa sind mitte õpetajaks, vähemalt valla sulemurdjaks ei koolitanud. Tõesti kahju sinust, vanamees. Nutaksin kohe sinu pärast, kuid ei saa, pole sibu lat kaasas.»

Parve Juhanil valgus veri pähe, silmad vilasid. Lasi vända lahti ja tuli vankri juure; kähistas:

«Mis asja sa seletad, koeranägu.»

«Vott kus mul hüppas mees lagedale, äh, äh. Ajab rinna ette nagu sääseturja, aga püksid jahvatavad püüdlit. No on mul mees.»

«Vait, molkus!»

Ja rusikas kerkis Säina peremehe nina ette.

See kukkus valju häälega naerma. Ta häääl kähises seejuures nii imelikuna, otsekui käitataks vana seatappe nuga.

Parvemees haaras naerjal kuue mõlemaist kaeluseist kinni ja raputas teda tüki aega; karjus:

«Kas jääd vait, või ei?!?!»

«Kuule, näljabatsillus, ma hoiatan sind. Käed eemale!»

Aga parvemees oli enese üle valitsemise kaotanud. Ta hüppas vankri peelele ja surus vihaga naerja vankri põhja. Tõstis löömiseks oma krobelse töömehe käe kõrgele õhku, kuid ennem veel kui ta seda sai teha, virutas Säina peremees talle rautatud veesaapa kannaga tugeva hoobi vastu rindu. Löögi mõjul jäi parvemehel hing rindu tüki ajaks kinni ja ta kukkus prantsatades vankrist maha.

Ajas end kähku säääl jälle jalule ja silmi ees läks kõik puha mustaks. Haaras äkkvihas vända juurest raudkangi ja sööstis sellega tulise aju lööja kallale, kes oli

vahepeäl juba vankris püsti tõusnud ja ootas rusikaskäsil vastast.

«Lasen sul soolikad rüppe ja löön pää lohku kui plekist kruusi!» karjus parvemees meeletuna.

Aga ennem kui ta vastasele löögikauguseni saabus, sündis õnnetus, hirmus õnnetus. Hobune ehmus parvemehe õudsest ülalpidamisest ja väljanägemisest, ning hüppas hirmunult mõne sammu edasi. Säina peremees haaras küll ohjad kähku pihku, kuid kukkus ise tõuke mõjul otseti vankri põhja ninuli. Ja siis ei suutnud ta enam lõhkuvat hobust pidada, sest ohjharud mässusid tal ümber käte ja läksid sassi.

Õnnetus oli möödapääsemata.

Parvemehe keha läbistas nagu mingi rammestus. Kang libises tal käest maha ja ta lõi karjatades käed silmi ette, hirmuvärin jooksis külmana judinana pikuti üle selja.

Ning parvemees kuulis, kuidas lõhkuv hobune hüppas norsates kaitsepuu peale, kuulis, kuidas see ta raskuse all praksudes murdus, kuulis, kuidas Säina peremees surmahirmus röögatas, kuulis, kuidas metsik hobune langes sulpsatades vette, vankriga tükis. Ja külmi veepiisku pritsus parvemehe näole, ta kätele.

Ja peagi jäi kõik vaikseks. Üksnes laineid loksus vastu parve vettinud palke.

Parvemees avas pikkamisi silmad ja vaatas terasena jõe pääle. Veepind oli peegel sile. Ainult pisut eemal, õige pisut, arvas ta nägevat üht suurt musta täppi vees, mis libises kiiresti perivoolu alla poole. Muud ei näinud ta miskit, ja seegi võis olla vaid tühi silmipete.

Kusagil huikas öökull.

Huu! Uhuu!

Narva-Georgi saar, 8. VI. 28.

Room, renessans ja vaimulikud.

Suure kiriku suured patud.

Ainetel A. P—p.

Kas on kedagi, kes ei ole kuulnud midagi Roomast? Rooma viivad kõik teed, seda kuulete koolijütsilt ning paavstist teab Teile jutustada, nii mõndagi arg kooliplika.

Room ja paavst — need on lahutamatu seotud. Ei ole sugugi üleliigne ning huvituseks teada saada kuidas elas Room ja tema vaimulikud ning üldse katoliku kirik *renessansi* ajal, oma hiilguse ja vägevuse ning rikkuse õitseajul.

Vanad-sõnad, mõistusõnad, lööklaused, mida tunneb kogu rahvas, see on rahva avalik arvamine, rahva kohus ja rahva ümberlökkamatu süüdistus. Vux popoli — vox dei! Ja kui rahvas renessansi ajal tarvitas sihkest ütelust: et „Roomas on kõik müüdav“—

boves et oves (härjad ja lambad, s.o. kõrgem ja alam vaimulik seisus), siis külap oli sel öeldisel põhi all.

„Roomas loetakse ainult seda patuks, kui raha ei ole“ Ehk kokkuvõetult:

„Kolm asja tood tarvilikult Roomast kaasa; Musta südametunnistuse, rikutud kõhu ning tühja rahakoti..“

Kas ei olnud see kõik kadedusest katoliku kiriku vastu, alatu laim vägeva ning tugeva vastu?

Et see nii ei olnud, vaid et siin tõesti oli midagi mäda ja haisevat, seda tõendab: pattude andeksostmine. Jndulgentsia müük karaktiseerib kõige kujukamalt katoliku kirikut tol ajal. Millise häbiväärse teo kõrvi-

tame meie siia? Leidub siis veel midagi, mis mahuks selle kõrvale, kui samaväärne oma jultumuse, jõhkruise, alatuse ja jumalateotuse tõttu?

Paganad tapsid kristlasi, see oli ajajärgu ning üldise meelerumaluse ning muie asjaolude loomulik tulemus.

Aga jumalaarmu müümine Kõigekõrgema nimel ning pattude andeksandmine indulgentsiate ostu teel, see on patt, millele kõrvu panna ei ole nüüd midagi, ei olnud ennem ja vast ei saa ka tulevikus olema.

Ehk vaadagem siis neid kirikuulsaid hinnakirju, mis paavstide poolt juba 12 aastajal välja anti ja kus oli täpselt näidatud hind ükstaskõik millise kuriteo mahakustutamiseks kurjategija arvelt, siis ei ole ime, kui mõni usklik jääb keeletuks ning pime-daks.

Siinjuures mõningaid huvitavaid andmeid neist hinnakirjust, mis kergendasid otsijatele rasket taevateekonda.

Indulgentsia vandemurdmise eest	6 grossi
— „— dokumendi järehtege- mise eest	7 „
— „— ligimese tapmise eest	5 „
— „— ligimese tapmise eest, kui see oli vaimulik	7 „
— „— ebanormaalne ning mit- te loomulik armusuhe ema, õe ja venna vahel	5 „
— „— abort	5 „
— „— vägistamine	6 „

Varguse ja röövimise eest olid erinormid, nii et osa varastatud ehk röövitud saagist langes samuti kirikule. Kirik ei heitnud armu ka oma sulastele, neiltki ta võttis, mis võtta sai ja oli. Igasuguste tegude eest, mis vaimulikule ette ei olnud nähtud, ehk mis oli kirikuseadustes keelatud, tuli maksa.

Vaimulik, kes murdis pihtisaladuse mak-
sis 7 grossi.

Liiakasuvõtja vaimulik maksis samuti 7
grossi.

Vaimulik, kes armastas naist kirikus,
maksis 6 grossi,

Ei ole võimalik ruumipuuduse pärast kõiki neid huvitavaid andmeid tuua, ei saa jätta aga märkimata asjaolu, et näit, tütarlast enne kirikusse minekit oli odavam vägistada, kui pääle kirikus käimist, sest siis ei olnud kuradil tema üle enam võimust.

Silm silmavastu niisuguse korruga ja sää-
dustega, ei ole ime, kui ralvas lausus, et
„Pühavaimul lõigatakse Roomas tiivad ära,
„Kui on põrgu, siis Room on ta pääle ehi-
tatud“ ehk „Kui valitakse paavsti, siis ei
ole ühtegi kuradit kodus.“

Need laused ei toetunud mitte ainult ki-
riku rahaahnusele, ei, vaid, kirik oli hiigla
rikas ka muist pattudest ning kõlvatustest:
laiskus, rumalus, harimatus, jämedus, kava-
lus, lõbustuste nälg ja hüljatu kõlbline lode-
vus, need oli anded, millest katoliku kirik
tol ajal rikas oli.

Rahva teravmeelsus pühendas munkade
laiskusele sihukesi lauseid:

„Munk kardab tööd kui kurat viirukit.“;
„Maad kaevata ma ei või, tööd teha ei viitsi,
järelikult pean almust paluma . . .“; „Lais-
kus — kloostri elu algus.“;

Jämeduse, kavaluse ning rumaluse kohta
rahvas arvas:

„Jaan näeb halvasti, kuuleb pahasti, rää-
gib halvasti — tarvis teda mungaks teha.“;
„Munk ja kurat haisevad“;

„Ta kimbutab naisi, kui karmeliit, läheb
rasva kui bernard, joob kui franciskaan,
haiseb kui kaputsiin, ja on kaval kui jesu-
iit. . .“; „Koerad hauguvad, huudid huluvad
aga mungad valetavad.“;

Vaimulikkude lõbusast elust räägiti:
Bibit papaliter!“ (joob, kui paavst!)

Nunnad paastuvad nii, et kõhud paiste-
tavad üles“.

Siinkohal ei saa jälle märkimata jätta seda
erootilist lodevust, mis valitses katoliku ki-
rikus renesaansi ajal. Vaimulikul oli keela-
tud naist võtta, ometi oli tal õigus ar-
mukesi pidada. See kõige muu kõrval oli
kirikule hääks sissetuleku allikaks.

Tuhanded kloostrid sel ajal muutusid
avalikkudeks lõbustuste hällideks. Veenuse

kultuur ei olnud kusagil mujal nii harrastatud ja armastatud, kui just kloostrites. „Nunn“ ja „avalik naine“ oli peaaegu sama.

Õeldi:

„Ta on kas nunn ehk neitsi“; „Kui munk mõirgab, siis nunn teeb väravad lahti.“

Rahva arvates ei olnud ühtegi korralikku nunna:

„Oli ainult kolm korralikku nunna, üks jooksis ära, teine uppus ja kolmandat otsitakse, . . .“

Saksamaal, Hispaanias, Prantsusmaal ja Itaalias ei olnud peaaegu ühtegi kloostrit, kus mõni kong jäi öösi külaliseta, naised ehk mehed.

Kuskil ei leidnud auväärne rüütel lahke- mat vastuvõttu, kui kloostris. Kloostrid, olles tol ajal kõige lõbusamateks kohtadeks, olid moes: sageli sõitsid sinna terved karjad rikkaid kaupmehi ning muid inimesi, kes jäid kloostritesse mitmeks päevaks, ei võinud iialgi ärasõites kaevata pahasti viidetud aja pärast.

Sadal juhul sadakümne seest muutusid need orgiad ülekloostrilikeks pidudeks, kus langesid igasugused katted ja piirid, kus ei olnud mingisuguseid tõkkeid.

„Imelik, et mustad kanad toovad valgeid mune“ — ütles nunn, kui sündinu oli valge ja mitte must, kui bernard.

„Keegi ei ole õnnetuse eest kindlustatud“ — ütles nunn kui sünnitas kaksikud.

„Naiste klooster ilma kasvatusasutusega on sama, kui põllumehe talu ilma laudata.“

Üks kroonikatest räägib:

„Kuuldub arvamine, et kloostrite ümber olevaid tiike ning järvekesi ei tohi kuivaks lasta, sääl õngitsemine ja kalapüüdmine nootadega on keelatud, sest muidu võiks ilme-

neda asjaolud, mis kuigi hääd varju ei heida nunnadele.“

Teine krooniker, Nuuma Dietrich, kõneleb:

„Mungad ja nunnad elavad ühes kloostrites, muutes need kannatuste majadeks, kus sünnivad kõige alatumad kuriteod. Nunnad tapavad omi lapsi.“

Nõnda kuidas elas alam vaimulik seisus, nõnda elas kõrgem pool, ja veel hullemini, eesotsas paavstiga.

Paavst Johann 23 arvatakse, et ta olles Bologne kardinaaliks, röövis üle kaheksa naise, lese ning tütarlapse au ja samuti talitas nunnadega.

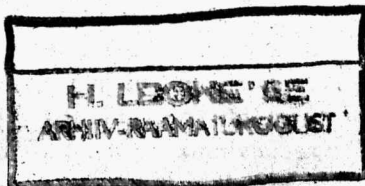
Sel ajal, kui Paul 3 oli kardinaaliks, ta müüs ära oma vanema õe Julie Aleksander 6 ja ise elas loomuvastastes suhtes noorema õega. Bonifacius tegi oma kaks õetütart enese armukesteks.

Olles Siena kardinaaliks, Aleksander 6 korraldas suuri olenguid ning Soiresid, kust osavõtsid linna tähtsamad ning nägusamad tütarlapsed. Neile pallidele oli sissepääs teistele meestele keelatud, ainult kardinaal oma ligema saatkonnaga oli meessoos esitajateks. Paavst Pius 3 oli mitmesugustelt armukestelt üle kahekümne tütre ja poja.

On iseloomulik, et kõige suuremad paavstidest, nagu Aleksander 6, Juliaanus 2 ja Leo 10 kannatasid siifilise all.

Kõige ilusamad Itaalia kurtisaanid ei olnud mujal kuskil nii lahkesti tervitatud, kui just paavstide poolt korraldatavail pallidel ja pidudel.

Sarnaselt elas paavst ja samuti teised kirikuteenrid. Ei ole ime siis, kui rahvas arvas, et kui põrgu on olemas, siis Room on ehitatud põrgu pääle.

Geenius.

Enn Lauba.

„Mina, Jaan Sahkeus,
olen geenius,
olen kõikide paleus!“ . . .

Sedasi ümistas Jaan Sahkeus endamisi ja uitas piki märgi tänavaid edasi, ikka edasi, sihitult, olles õnnelik. Ah ta oli nii õnnelik, nii õnnelik. Nagu inimene, kes võetud sõduriks, kuid siis järsku saanud „valge“, saanud vabaks.

Ja miks ei pidanud ta ka mitte õnnelik olema, kui tänases „Õhtulehe“ lisas ilmus esmakorda temalt luuletus „Vaiksed pisarad“. Kuis oli see ilus, ah kui vaimustav! Iga värss kui sädelev raket, iga stroof otsegu kaljusse raiutud!

Ta oli kehvade vanemate laps, sunnitud olnud juba maast madalast omale leiba teenima. Ta ainum tahe, suur soov oli saada kuulsaks luuletajaks — nagu Goethe, või Verhaeren. Ja nüüd oli juba esimene samm astunud, vastu kuulsusele! . . .

Ta sammus piki tänavat, pigised käed surutud sügavale palitutaskuisesse, pää visatud uhkena selga. Palitu oli närudes, saabastest vahtisid varbad välja. Ta oli ju esimest aastat sadulsepa õpipoisiks! Ja palka nagu ei oleks olnudki, millepärast ta nägi nii armetu, nii närune välja, otsegu elav karrikatuur mille joonistanud Gori.

Kuid varsi, mõtles ta, on see kõik mööda. Kui nüüd jälle kultuur-kapitalist toetust jagatakse, siis ka tema saab kindlasti raha. Sõidab siis Pariisi, või Rooma ja elab seal vaikset eraku elu, pühendades end ainuüksi luulele. Ja ta saab üle maailma kuulsaks nagu Goethe või nagu Verhaeren, ja tema töid saab igasse kultuurkeeelde tõlgitud.

Ja unistuste veetlev rõivas mähkis teda ikka enam ja enam endasse, millepärast ta unustas oma nälja ja vaesuse ning mured.

Õhtu oli. Hallist taevast tibas peent seenevihma ja asfalkõnniteed, kuhu äride akendelt valgust langes, läikisid peeglitena.

Autod sõitsid mööda, tehes vastutulijale silmi, kaks kiirgavat tulisilma ees. Raudteestaamast möödudes tuli tall kitsal tänaval palju inimesi vastu, kõigil suur rutt ja käed täis suuri kompe. Nad läksid räpakalt temast mööda, lükates teda kõnniteelt kõrvale, voorimeeste jalgu.

„Oodake Teie,“ mõtles ta eneses, „nüüd Teie lükkade mind küll, aga kui te minu luuletust loete ja kui teie siis teaksite, et see mina olin, siis otse kätel te mind kannaksite.“

Sedasi iseeneses arutades jäi ta ühe väikse võrtsipoodi ette seisma ja piidles läbi tillukese higise akenruudu kollaselt valgustatud poodi. Nägi: poodimees, päälegi paljas nagu parkett, oli küünarnukkidega letile nõjatunud ja luges värsket „Õhtulehte“.

Jaan Sahkeusil tuli lust pisut poodimehega jutelda.

Till! Till! tegi uks kui ta poodi astus ja poodimees tunnistas tüki aega tulijat. Võttis teretuse vastu ja küsis võõra soovi. Jaan mõtles tüki aega, mida osta, sest raha oli tal vaid umbes paarkümmend senti. Nähes riiulil paberossi karpe, mõtles: luban enesele tänase puhul ka õige luksust: Suitsumees ta ei olnud.

„Olge hääd, lubage mulle üks karp paberosse ja toos tikke!

„Missuguseid paberosse?“

Jaan oli kübekese aega kimbatuses.

„Noh, lubage neid mis 25 senti maksavad.“

Poodimees võttis riiulilt ühe värvilise paberossikarbi ja tikutoosi.

„Palju mul tuleb maksa?“

„Kakskümmend seitse senti.“

Maksis oma viimase rahaga arve kinni ja siis küsis, nagu mööda minnes:

„Vabandage, kuidas Teie nimi on, kui tohib küsida?“

„Plekkpärg,“ vastas poodimees, silmad vajusid lehele.

„Ah Plekkpärg, kena nimi.“

Vaikus sigis hetkiks poodi.

„Aga minu nimi on Sahkeus, Jaan Sahkeus,“ ütles ta siis ja nägi juba vaimus poodimehe austavat nägu.

„Kuidas, Sahkeus? küsitles poodimees ja vahtis teraselt talle otsa.

„Jah, Sakeus,“ vastas ning mõtles: noh, nüüd! . . .

„Kas teie olete selle Sahkeusi sugulane?“

„Missuguse Sahkeusi?“ küsis Jaan põksuval südamel.

„Noh, eks ikka selle Sahkeusi, teate, kes raharaiskamise pärast mõisteti kaheks aastaks pokri.“

Jaani nägu tõmbus kitsaks nagu kirvetera.

„Ei ole,“ vastas pahasena.

„Ah nii,“ mõmises poodimees.

„Kuid ma olen see Sahkeus.“

Ja ta otsis siis letilt lisa, et seda kättemaksuks poodimehele näidata. Ent lisat ei olnud kusagil näha.

„Kas lisat ei olnudki või?“

„Oli küll, kuid ma pakkisin sinna ennist heeringaid sisse, sest säääl ei olnud mitte kui miskit. Ainult tühi loba puha.“

Jaan ei öelnud enam miskit, võttis letilt asjad ja tuli jumalaga jätmatalet poodist välja.

„Kuradi heeringaroimar! kirus ta uksetaga, „ära nõõris minu viimase rahakopika.“

Ja Jaan Sahkeusi meeoleu kraadiklaasis langes elavhõbe alla nulli ning nägu tõmbus halliks nagu notaariuse aktiraamat.

Leina heliredel.

Georges Courtelines.

Do.

(Esimene kuu)

Armulik härra!

Täna Teid nende hulgaliste sümpaatliste trööstiavalduste eest. Olen andunud täielikult ja igaveseks oma raskele murele ja kärarikas maailm on mulle surnud. Lese kohus ja samuti ka südamlikum soov käseb mind jääda enesega üksindusse ja elada ainult mälestusist ja sellest kes jättis maha kurja maailma.

Must riie ja pikk leina vuaal on nüüd minu alatiseks riideks ja miskisugune väline mõte ei aja laiali kunagi mu muret, nukrust . . .

Võtke vastu minu parimad tervitused mälestuseks
Hafburgi printsess.

Re.

(Teine kuu)

Armas monsieur N. N.!

Teie kangekaelne soov minust vastu võetud saada on väga meelitav mulle ja

samal ka hirmutav. Natuke mõeldes, saate aru mu üksinduse iha põhjused. Ma ei taha, et minu üle kohut mõistetakse — ütleb evangeelium. Mind on alati äritanud kergemeelsed lesed, kes mõtlevad ikka ja alati lõbustustete, selle asemel, et mitte mõttessegi lasta seda unustada ja igaveseks see.

Mitte ainustki minutit ei taha sarnaneda sellastele naistele ja kui vaheti lubangi enesele loobuda nukraist mure-mõtteist, siis ainult selleks, et viia lillekimpu selle hauale, kes oli mu armastus ja olla hetke selle man, kellele alles hiljuti kuulusin täielikult.

Täna hääde soovide eest ja loen Teie visiidi juba tehtuks

E. Hafburgi printsess.

Mi.

(Kolmas kuu)

Hää sõber!

Teie siiski soovite külastada mind!
Ei saa väljendada, kuidas sarnane osa-

võtlikkus liigutab mu südant, aga vannutan Teid, ärge tuletage meelde naisterahvast, kes kuulus varem seltskondlikkude lõbude hoolde. See on maetud minus.

Omal ajal, kui mu mees veel elas, olin ma niisugune. Nüüd aga leiate minu juures kurbuse ja pisarad. Kasutage elu niikaua kui teile naeratab ja ärge kihvitage oma õitsevat noorust murest murtud lese seltsiga. Ma ei ole niisugune egoist, et panna teisi ühes enesega nutma ja igavust tundma. Surun Te kätt

Eleonoora, Hafburgi printsess.

Fa.

(Neljas kuu)

Kallis sõber!

Tõepoolest, te väited on väga põhjalikud. Kui haritud ja tark inimene, olete osanud võita mu eelarvamised. Noh, mis siis! Kui nii — tulge!

Tähendab selle on seadnud nii jumalik vaim! Aga hoiatan, et mingisuguseid lõbustusi Teie minu juures ei leia! Tõsine jutlemine ja nukker sisseseade — see on kõik, mis teid ootab. Võib olla, et talitan rumalalt, isekalt, et luban külastada end, lootuses, et Teie juuresolu ajab hetkekski laiali mu mustad mõtted, kuna Teie peate igavust tundma tumeda ja nukra naisterahva seltsis. Aga Teie soovisite seda — karistate ka ise end. Täna olen kogu päeva kodus.

Teie sõber Eleonoora Hafburg.

Sol.

(Viies kuu)

Mu armas sõber!

Teil on õigus: Teie visiit tõi mulle palju kasu. Ta valas tervendavat, elustavat balsami ja pehmendas mu valu. Tõi rõõmu mu mõtteile. Külastage mind enam tihedalt: sellega saadate korda tõsise samariitliku kangelasteo. Kardan ainult, et Teil on igav vaese, ilma mahajättnud naise

seltsis. Kui nii, siis ärge tooge ohvrit, kui vastupidi, siis on mu maja ukсед Teile alati avatud ja Teie olete säääl alati soovitud külaline.

Teie tõsine sõber Eleonoora H.

La.

(Kuues kuu)

Mu armas ja õrn sõber!

Mis see on? Teie unistate juba abielust! Teie tahate oma hiilgavad 27 aastat mu vanadusest väetife 28 aastaga siduda? Aga kas on see võimalik? ..

Niipalju hääd, halastust ei või ometi leiduda inimese hinges! Aga siin on tähtis küsimus: Kas on mul õigus vastuvõtta teie suurt ohvrit? Kas võin ma oma tumedasse elusügisesse vastuvõtta kevade roose, mis pakute omast noorest elust? Ja pääle selle ei või ma midagi ettevõtta enne kümmet kuud ja nüüd käib kurvas-tuseks ainult kuues. Teil on hulga aega äraõelda oma rüütlikust projektist. Julgen tõendada, et mina ei jää maha haavatuna ja ikka saan hoidma Teid omas südames teisel kohal.

Ei, olgem avalikud: esimesel kohal!

Teie Eleonoore.

Si.

(Seitsmes kuu)

Jumaldatu!

Veel kolm kuud, kolm pikka kuud ja siis mina, lõpuks, saan su orjaks igavesti! Ah Gustav, kas Sa tõesti ei võinud natukene oodata ja mitte meelitada vaest naisterahvast, kelle kiring nüüd on teinud kaitsetuks.

Veel kolm kuud!

Aga ütle mu armsam, kas meie ei sõidaks laulatama Inglismaale? Säääl on vahest häid preestreid, kes on valmis seda tegema, arvesse võttes mu kannatamatust! — Aga mis ma räägin! Ma olen päris hulluks läinud! Oo, kui mind nüüd kuuleks mu ema!

Ei, ei Gustav, lase mul leinata aeg fäis austusest sääduse ja seltskonna arvamide vastu. Ja kas ma siis ei või kannatada, kui mu ingel on ikka mu kõrval?

Paradiisi väravad on meile lahti, kas maksab rutata sisseminekuga, kui väravali on nii hää!...

Sinu väikene Nonor.

H. LEOKSE
ARHIIV-RAAMATUKOGUS

Musta krahvinna memuaarid.

Josephine Baker.

I.

— Mis öelda temast? —

Josephine Bakerist kirjutatakse ja räägitakse, räägitakse ja kirjutatakse. Siin tema «memuaarid». Kas ta on ka kirjutama hakkanud? Õnneks ei ole see nii: Josephine Baker ei kirjuta, vaid seda teeb prantslane Marcelle Sovage. Ta püüab edasi anda Josephine Bakeri jutustuste stiiligi.

Josephine Baker on moderniseeritud negrinna. Paistab et selles peitubgi tema edu saladus.

Nüüdseaja ärahellitatud vaatlejale meeldib kui estraadil kõverdab charlestonèis eksootiline naine, jultunult loogilise lõpuni viies seda, mis praeguseaja euroopa naine avaldab mõistu. Euroopa Josephined on peaaegu alasti, neegri Josephine on aga päris alasti. Isegi Marcelle Sovage ei saa varjata, et «tema tants on — harv ebasüüdsus».

Sovage arvab, et see tants on tagasi-pööre eelajaloolistesse aegadesse; Sovage vaatab lavale, on imestunud ning võidetud!

«Josephine on täiesti alasti», kattedeks ainult väike pärg sinistest ja punastest sulgedest. Miks siis mitte imestada? Josephine on sõnatu. Ta räägib ainult kehaga, liigutustega, kõhuga, puusadega, — temal väriseb kõik: temal värisevad suled ja kõik liikmed.

Kõige enne, Josephine ei ole puhastverd negrinna. Ta soontes voolab segatud veri. Ei tule unustada, et oma oota-

matule kuulsusele Josephine läks pikka-mööda, ülesastudes mitmesugustes music-hallides, nii Ameerikas kui ka Euroopas, kultiveerides enesele traditsioone ja praeguseaja levinenud revue võtteid, läbiimbu-des väikselava tavaliku vaimuga.

Josephine Baker on saanud õpetatud ahviks. Temale vaadatakse kui dresse-ritud loomakesele tsirkuses.

Hüppav ahv Aafrikas on muidugi meile vahetum. Aga tema ei ole lõbus, vaid vaheti päris hirmus; koduahvike — teine asi: temaga võib mängida, teda võib kä-telt sööta, silitada, õpetada mitmesuguseid vigureid. Nii on juhtunud ka Josephinega.

Josephine on moderniseeritud metslane.

Direktor tuleb Josephine riietusruumi ja leiab teda imelikus, originaalses olu-korras. Alasti Josephine lamab põrandal, sööb merivähke ja lõikab teda tükkideks... kääridega. Selles on — Josephine kõik: alasti metslane ja merivähk, tükkideks kisitud käte ja kääridega.

Josephine Baker tantsib charlestoni. Oma võtetest räägib ta otsekoheselt mis meis kutsub esile tahtmatu naeratuse. Mee-lestades üht oma kõige kärarikkamat üles-astumist, seletab Josephine: «Ma kõik see aeg haarasin end puusadest rusikatega: selles seisis minu osa.» Nagu näete mitte suur kunst ja Josephine osa selles ei ole mitmekesine, igal juhtumil aga ei nõud-nud see suuri stseenilisi abinõusid, ka mitte leidlikkust, ainult: rusikad, puusad.

Tagajärg?

Tagajärg oli imeteldav. Josephine lisab juure: «Edu oli erakorraliselt suur!»

Siis Josephine tuletab meele oma stseenikaaslast, teatri sõpra-neegrid Douglast, ehk, nagu Josephine teda nimetab «Dick». Seesama Dick mängis banjol, aga üllatas publikut ja oli tähelepanuväärne selle tõttu, et «kiskus oma paksu huult ja näitas pu-

giline: kui mustanahalised, kui neegrid, siis on charleston loomulik ja kohane.

Naiivne metsaline dresseeritud ahv, kes mõistab teha paar mõtetut neegri charlestoni pa'd (pääle selle muud mitte midagi), see Josephine Baker lobises välja iseloomustava lause: ta teatab puhtsüdamiliselt; «Ma ei ole teie klassilisest balletist

nast keelt», — jälle mitte suur kunst, ei nõua erilist suurt kooli ja loomupärast annet: paks huul ja keel.

Josephine Baker mõistab tantsida ainult üht tantsu charlestoni. Kujutage ette, charlestonile taheti ehitada tervet operetti. Selle katse tegi läbi Falk. Tema katse originaalsus seisab selles, et kogu opereti tegevus viidi üle mustanahaliste juure. Mis öelda sellest? Jah, lõbus. Isegi loo-

kõrges arvamises ja teie Pavlova t ma kuidagi ei jõua seedida.»

Aga see «teie Pavlova» — on ilma kuulud balleriin, Anna Pavlova ja seda meie poolmetslane, moderniseeritud negrinna ei jõua kuidagi seedida. Josephinest saame aru. Nii see peabki olema, kas ballett, päris tants, igavene kultuur, või charleston, — metsikus «minu kondid», «minu puusad», «rusikad», «paksud huu-

led», «punane keel», ja tants lõkke ümber valgeinimese sääreluuga mustades käp-pades.

Josephine Bakeril on oma isiklik teaa-ter, raha, edu, kõrvulukustavad aplodis-mendid, üleilmne kuulsus ja nüüd ka me-muaarid. Temal on ükskõik, kes neid kirjutab ehk mis sääl on kirjutatud või kelle jaoks. Raamat ilmus, tegi kõmu ja Josephine, tuleb arvata, isegi luges teda: heitis alasti end põrandale, võttis oma musta käekesse merevähja ning murdes seda kääridega, hakkas lehitsema raa-matut.

Milles seisab asi? Miks vaikivad vaatlejad?

Räägitakse, et Josephine Bakeril olla ilus keha. Aga kas on vähe ilusaid keh-Euroopas? Ei, siin on teine põhjus. Siin on kas ajutine moodi taga ajamine, mõist-matu soov tervenemist leida raasidevahei lises veresegamises ehk meie armetu la-bastumine, mis on sündinud veres sõdade ja revolutsioonide tagajärjel. Aga võib olla ka midagi muud.

Nii kirjutab P. P.

II.

Esimest korda minnes Josephine Ba-keri juure ja talle ettepanekut tehes kirju-tama hakata omi memuaare, Josephine vaatas minu kui hullumeelse otsa.

Sinna on umbkaudu aasta tagasi, Jo-sephine oli 20 aastat vana.

Kell 12 päeva.

Josephine Baker magas veel.

«Ah, see on väga häa, et teie nii vara tulite,» ütles ta, väljaastudes oma maga-mistoast, «Peaa Teie olema väga tänulik, et Teie mind ülesse ajasite. Istuge palun.»

Need sõnad olid öeldud inglise keeles, kuna miss Baker sellal ei mõistnud prant-suse keelt, väljaarvates mõningaid sõnu: Tere hommikut, vaene linnuke, fotograaf, papagoi ja Jelisei põllud.

Josephine kandis roosat hommikmant-lit ja samasuguseid hommikkingi.

Kõrgekasvuline, sale, liikuv, nii seisab ta minu ees, misjuures tema läbipaistev hommikmantel ei ole alati kinni. Väikese tüdrukukese ilmekas pääkene, kena ning kaval naeratus kolmekümne kahe hambaga. Mustad lokikesed otsekuu rasvaga määri-tud, — sellane on Josephine.

«Memuaarid? . . . aga mul ei ole ju veel mälestusi, ütleb Josephine, — oodake veel mõni aasta.»

Josephine oma mehe krahv Pepito Abatino'ga.

Ootan viis minutit tõlkija ilmumist. Ringivaadates: Louis XIV rinnakuju. Selle kõrval kuld puur linnukestega. Ampire'i stiilis mööblil on suur nukk, riidest teh-tud. Edasi väikene lauakene, millel gram-mofon, sellel samal lauakesel kimp saja frangilisi rahasid.

Paul Caulen palus mind kirjutada sis-sejuhatust tema raamatus: «Dans le Tu-multe noir.» See oli väga lõbus, jutustab Josephine, ma võtsin sule ja hakkasin määrima. Määrisin, määrisin, kirjutasin pea kaks lehekülge ja kahjatsesin, et rik-kusin ära kaks valget lehte. Edaspidi ma sarnaseid rumalusi enam ei tee.»

«Mispärast?»

«Ah, Teie ei tea kui raske on kirjutada. Ah, ei, ei, Teie ei saa minust aru. Mina tantsin, mina armastan tantsu. Ma armas-tan tantsu kõige rohkem siin ilmas. Tahan tantsida kõige oma elu aja. Aga kirjutada ei taha, ei taha.»

Josephine istub mugavasse klubi tooli ja katab omad silmad. Pääle selle võtab jalast omad hommickingad, viskab nad õhku ja naerab.

«Ei. Päris tõsiselt, see on võimatu. Aga, kui Teie tahate, ma võin Teile jutustada omi mälestusi ja Teie kirjutate minu memuaarid. Nõus?»

«Nõus. Nii siis andke käsi.»

«Ma sündisin Missisipi kallastel, ah, vaadake minu väikeseid linde!»

Keegi koputab uksele, telefon heliseb.

III.

Alljärgnevad memuaarid sündisid järgmiselt. Ma külastasin Josephinet kella 4 ajal. Miss Baker jutustas, naeris ja mängis. Mina tegin märkeid. Esimesil aegil tuli tõlkija, aga miss Baker õppis varsti prantsus keele niivõrd et tõlkijat polnud tarvis.

Sageli see oli väga raske, sageli aga väga lõbus. Meie viimased kohtamised juhtusid Montmartrei kabarees, Rue Fontaine raioonis, kuhu Josephine ilmus igal keskööl, et jääda sinna hommikuni. Täis kiilutud saalis, orkestri helide saatel, шампанjeri klaaside kõlinal ja serpentiini möllus Josephine jutustas mulle oma elulugu. Memuaarid, mis sündisid sellisel kujule ei või, muidugi, pretendeerida erilisele täpsusele ning pakkuda viimistletud ülevaadet tema elus. Memuaarid kujutavad enesest muljete, märgete ning piltide kirjut kogu.

Aga võib olla need pildid kõige enam iseloomustavad tantsijannad, kelles istub kurat ja keda vaatama tõtatakse igal keskööl, igast neljast maailma kaarest, nii Euroopast, kaugest Idast, Ameerikast ja Aasiast.

Marcelle Sovage.

(Järgmises numbris: J. B. „Lapsepõlv“).

Õiele, mida kinkis võõras.

Aug. Lepik.

Roosa nelk,
roosa nelk,
valu helk
on sinu huulil.
Sosistad
kui nutt, et
õielehed
surituulil
langevad.

Kes teist mehed
nelgi selle

veripisar?
Nüüd on talv,
on päikesevaene,
nagu sina
karge naene,
südames kel
tulimiilid;
valu okkalised
siilid
mida aga sumbutavad.

talves pani
õitsema,
jättis murda,
jättis januneva
tormi tallata?
Roosa nelk,
roosa nelk,
kui sa tuled
õite uhkel
kevad puhkel,
olid kas siis

Roosa nelk,
roosa nelk,
elu külmad —
hallid päevad
võitu saavad,
mälestused
raudsed,
rasked
kunagi kord
roostetavad.

Märts 1927.

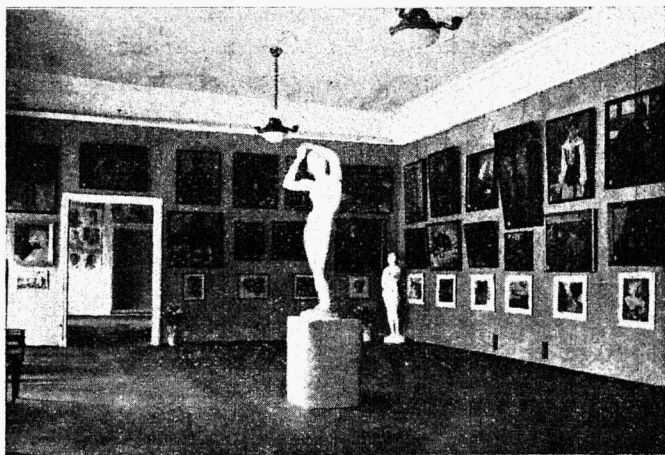
Kunstikool „Pallase“ tänavuselt õpilastööde näituselt.

Kunstikool „Pallase“ igaaastane traditsiooniline õpilastööde näitus, mille avamine tänavu aset leidis 11 skp. sulgeb juba lähemal päivil publikumile vaatamiseks omad ukсед. Oma ulatuse poolest tahab olla see näitus üks suuremaid, mis kooli poolt kunagi korraldatud. 5 ruumikasse saali on paigutatud väljapanekuid 70 õpilaselt maali, joonistuse, graafika ning skulptuuri aladelt koguarvus 300 numbril ümber. Domineerib arviliselt maal ja joonistus, kuna skulptuur ning eriti graafikat nappi võitu.

Näituse üldilme tundub tänavu tunduvalt kahvatumana ning juhuslikumana kui mullu. Pea erandita puudub näitusel kompositsiooni, kuna selle vastu aga juba liiati on kokkukuhjatud kuiva ning väheütlevat ateljeetööd igasugu shablooniliste natüürmorteid, klassis maalitud portreede ning aktide näol, mis laiematele hulkadele küll mingit huvi ei tohiks pakkuda. Samuti on näituse ilme äramääraks maitsetumad ning vähearenenumad õpilased, kelle töödele millegi pärast just kõige enam ruumi on pühendatud.

Üldisest rägastikust, milles vaatajal esimesel pilgul kaunis raske orienteeruda, tõusevad siiski esile üksikud, sundides kestvalt eneste ees peatuma. Need oleksid

kõige pealt N. Stepanova oma induitiivsete ning värvitundeliste maastikkudega, K. Liiman natüürmortidega, A. Johani oma meisterlikkude joonistuste ning kunstiliselt küpse ja läbituntud kompositsiooniga „Naised liival“ ning Ed. Timbermann akvarellidega. Graafikuist võiks kõne alla tulla H. Mugasto, kellelt terve rida monotüüpe. Samuti kuuluvad

J. Hirshi joonistused paremate hulka, sellelt näituselt.

Skulptuur, mis alati „Pallase“ tugevamaks küljeks on olnud, on esitatud tänavu võrdlemisi keskpäraselt. Siin võiks ehk nimetada J. Hirshi ilmekat „Naise pead“ ja A. Zolki elusuurst naisakti.

Niivõrd „Pallase“ näituselt. H. M.

Päevaraamat. (Naistekirjadest)

Marcel Prevost.

Selles väikses kaustas, mu intiim raamatukeses, loen ma 20 maist 18. järgmisi rutuga visatud ridu pääle laulatuselt tagasi tulemist:

Lõpetatud. Ma olen mehel, mehel, mehel!

Isa nuttis, kui piskopp kõnet pidas. Mu riided avaldasid määratud mõju kirikus,

H. LEIKE'S
ARHIIV-RAAMATUKOOL

aga iseäranis nende peale, kes seisid ligemal. Mu mees (armas Jean) suudles mind ja sosistas mulle kõrva:

„Jumaldan Sind!“

Kas ma õnnelik olen? Arvatavasti jah! Mul on ju kõik, et õnnelik olla. Me oleme noored... rikkad... armastame teineteist...

Issand, aita mind olla õnnelik!

Aasta pärast samal päeval määran enesele kohtamise.

See päev jättis jälje kogu aastaks. Mulle paistab, et sel päeval said kokku kaks isesugust naisterahvast: üks puhas, naiivne noorik, missugune ma olin aasta tagasi, teine aga naisterahvas, kellele aastane melolek on õpetanud kõik, millest ta ei teadnud ennem, ja kes teab, kui palju rõõmu ja muret toob abielu.

Need kaks minu „mina“ on tulnud nüüd kohtamisele ja räägivad, küsivad ja vastavad:

— Siin olen, — räägib plika lilledega — ma tulin et nõuda Su'lt aru elatud aastast ja kõige enne ütles mulle: oled sa õnnelik?

Noor naisterahvas, minu uus „mina“ vastab:

— Ära nimeta seda sõna. Ta on väga pidulik ja arusaamatu. Või sulle kinnitada ainult seda, et ma ei ole õnnelik. Sa näed, ma olen murelik.

— Ei. Ma ei kahjatsen teatud. Kui ma jälle oleks laps, ma astuksin ikkagi abiellu, sest et selles peitub me olemasolu. Ma kahjatsen noore plika südant.

— Kas su süda on muutunud?

— On muutunud. Ta on kaotanud kaks kaunist voorust: lootuse ja teadmuse.

— Lootuse?

— Jah. Ma ei räägi, saa aru, et ma midagi ei oota elust. Ma ütlen, et olen kaotanud selle piiritu lootuse, mis elab tüdruku hinges, kes võib oodata veel kõike ja palju. Kas ta peigmees ei ole kõige lusam, targem ja õrnem mees? Ja veel nad mõtleavad, et abielus ootab neid igavene õndsus, mis elulõpuni täidab südame. Ühesõnaga — millest unistavad plikad,

millest unistavad tütarlapsed, sellest ei täitu pooltki. Ei ole inimlikku õnne, mis tasuks neid lootusi ja reaalse armastuse ei anna seda, mis tasuks meie mitteteadmise.

— Kas mitteteadmine on õnn?

— Suur, suurim õnn maapääl. Elada ainult mõistusega ja südamega, nagu ma elasin kaksikümmend aastat, mitte teada tundelisi igatsusi, läbi sammudes elust — mitte tunda elu, mitte aimata, milliste appetiitide juhitudusel elavad inimesed. Ahh! Ütlen sulle, mingisugune reaalse õnn ei ole võrreldav teadmusega!

— Olgu nii, ma luban, et piirita lootus ja piirita teadmatuse on kadetsemisevääriks anded. See on aga, kui nii võib öelda, eitav, negatiivne kasu, aga me unistuse osaline täitumine, kas selles ei ole palju tõsis, sügavat õnne?

— Jah! Abielus on tõelise õnne allikat leida: vähem puhast, kui plika, tütarlapse õnneallik, aga palju teravam ja vaivustavam! Esiteks — au: mehenaine, kes mängib teatavat osa seltkonnas, siis seotuvuse tunne: omada alati eluseltsilist ja sõpra ja lõpuks, mida võib avaldada ainult enesele — ikka süütu mäng armastusega — mis kannab nime hukkaläinute lõbu.

Missugust tumedat kuristikku kujutab enesest me süda! Pean tunnistama, et pärast surnut häbi mind valdas ülim kirm ja häbitundmatuse, mis otse palavikuline oli. Nüüd, vaimus elades läbi selle perioodi (juunist jaanuarini) ma otse punastan!

— See palavikuline kirm on siis mööda. Mis juhtus siis?

— Tuli vaikus. Jaanuari lõpus mu aju ja keha väsisid. Ja siis algasid mulle meeldivad päevad: armastasin oma meest, aga paremini ja õrnemini! Märkamata tuli tagasi häbitunne, mõistus ja mõte. Siis alles hakkasime rääkima ja teineteist tundma õppima.

— Ja siis?

— Siis, nähes, et kõik on äraräagitud,

äraküsitud, äravastatud, hakkasime igavust tundma . .

— Ja mis on nüüd järele jäänud endisest armastusest ja endiseist soovest?

— On järele jäänud soov elada ühes, mis on harjumuse resultaat ja vastastikune teenete hindamine, mis kumbki on teisele annud, teinud . . . Meie ei tülitse teineteisega, kuid ei ela ka rõõmus ja õnnes. Kui üks meist jätkaks teise maha, siis maha jäetud oleks kahtlemata õnnetu, vähemalt esimeseil aegil . . .

— Ja nii saab see kestma kogu elu?

— Aa! Siin on häda, mida tunnen ja kardan. Meie oleme ühendatud kogu eluks, aga ühe aastaga oleme õppinud kõik tundma, mis meile kogu eluks õnne nime all antud. Kui me võiks, kui kaks rändurit, kes samuvad ühte rada, tee lõppedes teine-teisele kummardada ja lahkuda kumbki omale poole, me tunneks vähem nukrust ja muret! . . . Ja ma kardan, et me lõpetame samuti, kui teised perekonnad . . .

Ära küsitle mind enam mu kahvatu plika kuju õrnade lilledega. Ma kardan eneselt küsida ja vastata. Ma ootan kartusega tulevikku . . . Mis teeb minuga teine abielu aasta, kui esimene mind selliselt on jõudnud muuta?

Kohtamine enesega järgmisel aastal, samal päeval . . . Ma ei julge juurde lisada, et Jssand, aita mind õnnelik olla! . . .

Mu mees magab. Lahtisest uksest, mis ühendab me magamiskambreid, kuulen ta tasast hingamist, vaheti norskamist. Me vast lahusime, teineteisele hääd ööd soovides, misjuures ta huuledega vaevalt puudutas minu otsaesist.

Suudluse vari . . .

Nüüd, igal õhtul, ma märgin üles päevase aruande. Mul natuke värisevad sõrmed. Täna, esimest korda, pääle kolmekümne kuulist abielu ma petsin oma meest . . !

Miks selline asjoolu, mis nii tähtis naise elus, ei avaldanud minule mingit muljet, mõju? Võib olla sellepärast et ma am-

mugi teadsin, missugusele teele ma lähenen . . .

Eelmistes ridades, mu päevaraamatus, on suve lõpust hakates märgitud ülesse kõik mu seisatused truuduse-murdmisele, abielu-vande lõhkumisele lähenedes, otsekui mingis kohtukirjas. Võib olla, mul ei ole niisugune süda, kui teistel naistel, võib olla puudub mul temperament. Aga selle juures armastasin ma oma meest nii väga!

Loodan, et öö jooksul selguvad mu ko-bamised ja homme — saan ma teada, kas pean naerma või nutma, kas soovida õnne enesele ehk põlata end.

Täna piirdun ma oma juhtumise lihtsa ümberjutustamisega, kindel olles, et ma pärast loen seda huviga . . .

Nii siis, täna kella kolme ajal tulin välja majast ja tõttasin Monten'i avenüüle, Ludvigi poissmehe korterisse, mille mugavusi Ludvig ammu kiitis: alumine kord, pime sissekäik, ei ole tarvis küsida uksehoidjalt jne. Päev oli melankoolne ja niiske, ehkki ilma vihmata.

Ma läsin jala, et aega oleks järelemõtelda, aga mu järelemõtlemised keerlesid ühe küsimuse ümber, et kui Ludvig ei ole kodus, kas ma siis olen rahul või ei?

Varjamatult öeldes, mõtlesin, et olen rahul.

Aga Ludvig oli kodus. Ta valvas, oodates mind praokile ukse man ja see uks avanes mulle ja ma leidsin enese toast, mis hommikumaa-liselt tapitseeritud ja sisse-seatud. Ludvig oli rietatud tumesinisesse kostüümi, mis talle hästi sobis, ta lõhnas hästi, kuid liialt . . .

Ta ütles mulle: „Kui armas, et Te tulite“ — ja suudles mu vuaali ja kübaralinti. Siis istusime hommikumaa diivanile (125 franki) ja rääkisime ilmast. Ludvig võttis mu palitu, kübara, vuaali, viis ja pani nad naabruses olevale lauale sarnase ettevaatlikkusega, kui oleks need olnud lõhkevad asjad ja istus siis taas minu kõrvale. Tekkis vaikus. Et seda katkestada, Ludvig pani ette vaadata ta korterit.

Ludvigil ei ole see arvatavasti esimene intriig. Ta on õrn, viisakas ja kirgline. . . Kurvastuseks, ma olin arvamises, et ta simuleerib ja arvatavasti oli see kirjutatud mu näole, sest ta ütles mulle kaunis kurvalt:

„Susanne, Teie ei armasta mind“.

See kurbus paistis mulle tõsisena ja suudeldes teda südamlikult, vaatasin: „Kui ma sind ei armastaks, mind poleks siin. . .“

Ludvig soovis mind homme järele näha, aga ma palusin seda edasilükata neljapäevani ja ta leppis sellega, kuid tingimusel, et ma annan talle õrna suudluse „petit bleu!“

See on kõik. Ei ole naljakas, ei liigutav. Meest nägin kodus ainult lõuna lauas. Vaene Jean! Esiteks oli mul soov naerda. . . Siis möödus see soov ja andis aset vaiksusele, imelikule kahjatsustundele, mida mu mees minus kunagi ei ole äratanud. . . Talle on omased isiklised kombes juua, kohvile suhkrut panna, pirni puhastada, mis mind viimasel ajal viis sageli meeletehetele. . . Aga täna õhtul need väiksed tähelepanekud ei äritanud mind põrmugi. . . Jälgides teda, kuis ta võttis suhkrut, löikas pirni ja jõi klaasist, väike sõrm kaugel, ma mõelsin, kui häa ta siiski on! Ja siis edasi: Petta oma meest, see on suur kuritegu! Ja nüüd olen ma tema ees süüdlane. . .! Ma teen kõik, et ta midagi aru ei saaks. . .!

Kogu õhtu lobisesime sõbralikult. Jean on palju targem Ludvigist (tühi inimene, kes ei mõista isegi viieteistkümnelt tuhandelise sissetulekut, mille päris isalt suurendada). Aga Ludvig on ilusam! Tal on suurepärasemad silmad.

Kui me läksime magamise kambrisse, ma olin imelikus ärituses, mul oleks häa olnud, kui Jean oleks mu vastu õrn olnud. Kui ta oleks mind kaelustanud ja meelitanud, ma oleks nutma hakanud ja kõik rääkinud, üles tunnistanud.

Istudes magamiskambris ta pääkohal, ärkasid kallid, ühised mälestused, huvireis Itaaliasse, meie aastane armastus. . .

Tundsin silmis pisaraid, ma kummardasin patjade kohale, suudlesin Jean'i pääd ja jooksin ära. . . Sel minutil ei armastanud ma Ludvigi. Oh, ma tean väga hästi, et homme, ülehommel, neljapäeval ma lähen jälle Monten'i avenüüle, Ludvigi poole. . .

Sest momendist päälle, kui petsin oma meest, ei ole olnud teist päeva, mis oleks rikkaim juhtumest, kui tänane päev ja mis paremini näitaks mu südame olukorda.

Nagu ma varem valmis otsustasin, seadsin end hommikul valmis, et minna jalutama. Jean'i segasele küsimusele, kuhu ma minevat, ma vastasin:

— Ma lähen Louvre'sse, mu armas ja suudlesin teda otsale, nagu alati.

Tänaval lõpul võtsin voorimehe, käskisin end viia Dr. Garnie juurde, kes arstis mu vaest sõbrannat, kui sel oli nii raske sünnitus. Mul tuli oodata vähemalt pool tundi. Selle aja kestel tuli ja läks noori ning vanu daami. Mis jaoks tulid vanad?

Lõpuks jõudis minule kord. Ma seisatasin neljakümne aastase härra ees, kel juuksed juba halliks minemas, tugeva ja erga härra ees; kui mul aga tema ees tuli riietest lahti võtta, hakkas mul võrratu häbi. . . Mis on häbi? Sel hullul Rosine'eil on õigus, kui ta räägib:

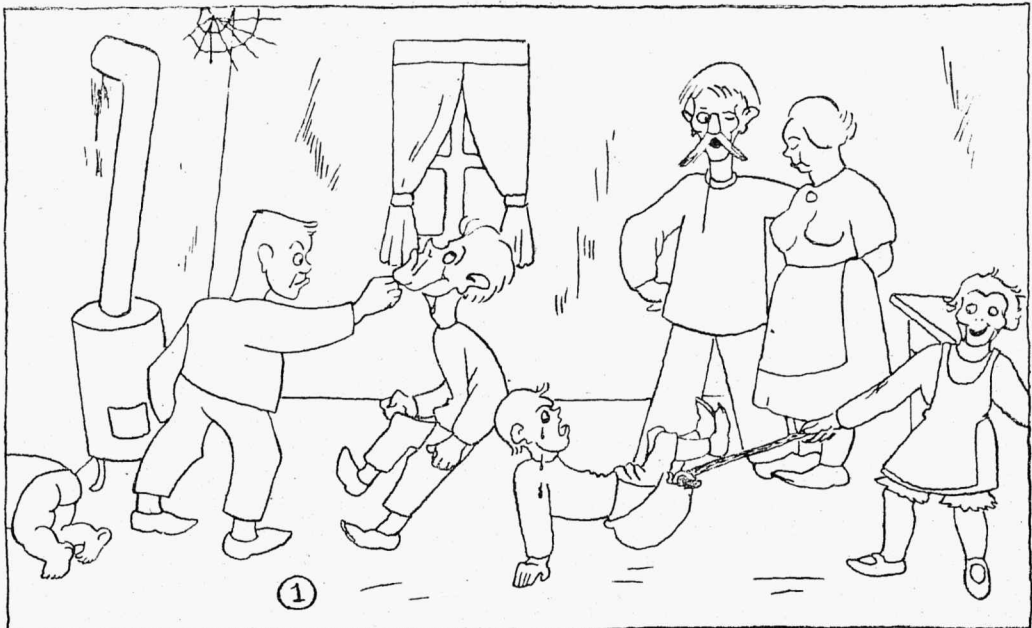
— Häbi on mees, kelle ees me pole harjunud!

Doktor ütles, et ma olen emaks saamas. Paistab, ma olen häa kehaehitusega, et saada emaks. Doktor rääkis, et rasedus ja sünnitamine on mulle mõnutundeks.

Tulin arsti mant välja rahuldustundega. Päälle kahe ja pooleaastase abielu ma ei lootnud emaks saada.

(Lõpp järgmises numbris.)

«Nädala» virr-varr.

1. Prooviabielu. Taat: — Noh, Tiinukene, kui lapsed suureks kasvavad, võtan su viimaks äägi . . . —

2. Kriis. Eesti taat: — Eh, kui need poisid oleks sama osavad ka valitsemiseks, kui seda nad alalises seebimullide puhumises on! . . .

3. Noored a mine. Ema pojale, kes pääle paarikuulist eemalviibimist koju jõudnud. — Kas ei taha sa mind tõesti tunda? Olen su lihalik ema. Küllastasin ainult prof. Puuseppa.

— Ja see värdjas poit!

— Häbene! See on Su isa! . . .

H. LEOKE' SE
ARHIIV-RAAMATUKOGUST

August Mälgi „Hukkamise“ puhul.

Perioodiliselt — iga kümne aasta tagant ilmub meie kirjandusse uus kirjanduslik põlv ning uus kirjandusõitseng. Oli kunagi Vilde ja Juhani Liivi õitseajad, sellele järgnes kümmekond aastat hiljem „Noor-Eesti“, siis uuesti sama aja tagant „Siuru“ ja nüüd viimati n. n. „noorurite põlv.“

Milline neist kõige huvitavam või teeneterikkam, selles võivad arvamusel minna lahku, kuid, õieti öelda, on meil praegu vara ning raske otsuseid teha selle kohta. Juba on piütud tõendada, et sest arenemisastmest viimane, s. o. tänapäeva kirjanduspõlv on kõige kehvem ja kahvatum, kuid seda on kindlasti sihilikult ja erapooletult arvatud. See võib ju tõsi olla, et paljud esinejad kaovad kõigi kaduvuse teed, langevad aja jooksul tegutsejate rivist välja, kuid teatud protsent jääb tingimata püsima ning on nii või teisiti tulevasele kirjandusele sihiandjaks.

Kõige päält on fakt see, et meie jutukirjanduses valitseb praegu elavus, millist pole varemalt nähtud. Iga aasta toob esile järjest uusi nimesid ja uusi teoseid. Meil ei tarvitse ega tohi neid asju võtta tippsaavutustena, mis ületaksid senise kirjanduse paremaid tooteid, vaid märkadena, mis viitavad arengut ja töötavad tulevikku. Sel puhul võime rahul olla. Üldse vähesed loovad oma esimeste töödega meisterteoseid, seda vähem põhjust on meie oludes seda tahta ja loota.

August Mälk, kelle romaani „Hukkamise“ puhul tahtsin siin sõna võtta, on just selline järjekaua arenev ja lootuspakkuv kirjanikutüüp. Kolme viimase aasta jooksul on ta avaldanud viis raamatut, kuna kuues on ilmumisel, mille juures ta mainitud kui ka ilmumisel olevat teost tuleb pidada tugevamaiks autori loominguks. —

Praegune kirjandus ei õitse ega haljenda meil esteetsimise ja individualismi tähe all nagu varem kirjandus ajajärgud. See ajab taas vagusid sõõti jäänud sotsiaalsel tööpõllul. Suured ühiskondlikud murrangud, mis sündinud viimase paari aastakümne jooksul, möödusid noortest nende lapseõlvepäivil ning jäisid meelde ja mälestusse püsivaid tundeid ning elamusi. Noor kirjanduspõlv kes on astunud nüüd areenile, on nende sündmusrikaste aegade eriti seotud ja võib üsna julgesti sirutada tolle mineviku käsitlemisele ja valgustamisele.

August Mälk, keda tuleb pidada noores sugupõlves viljakamaks ja nimekamaks kirjanikuks, jutustab omas vastses romaanis ühe unistaja meelelaadiga noormehe elusaatust tema 12—20 eluaastani, see on ilmasõjast kuni kommunistide

riigipöörde katseni 1924 a. Vestetakse seda korrapärase realismiga, millele ärras-sentimentaalne toon kohati õige tugevasti kaasa vibreerib, luues lugejale eriti meeleolu nagu mõnest muinasjutust. Pääsangar Paul Viide on sooäärse popsi poeg, kes elab õe ja isaga südamlikus sõpsuses, tigea võõrasemaga aga sugugi läbi ei saa ja põgeneb kodust ühel hääl päeval. Varemalt on küll juba ta õde kodust põgenend, kuid seda armastuskirest aetuna — ühe advokaadi juurde Tallinna. Noormees leiab esmalt teenistuse, ühel veolaeval, siis siin sääl mitmesugustel juhuslistel töödel kuni viimaks leiab kestvama ja parema teenistuse õe armukese-advokaadi büroos. Siit algab langemine eriti niisamuti sõbralikud tutvused mitmesuguste tuttavatega, siia sattumine riigipöördevalmistajate noorte hulka, nendega koos seltsib avalikute naistega tutvumine — riigipööramine“ ei saa talle hukatuseks, vaid selleks saab üks haigus, mis viib noormehe meeleheitelise ning sunnib rongi alla viskuma.

Erootilise-kõlblise tagapõhjaga hukkamine domineerib Mälgi teistegi tegelaste puhul. Vaba — surma sureb ka üks nais muusika õpitan, sellepärast et ta majandusliste olude survest tõugatuna andub kaasüürnikust ärimehel, kuid seda hiljem ei talu ja sureb. Mälk on esitanud rikkaliku rea puudustkannatavaist perekondist, kelle vanemad on viletsuse kätte suremas, tütreid aga satuvad „Virusse“. Need pildid on iseenesest liigutavaid, kuid kahjuks ei osutu teose orgaanilisteks selgroolülideks, vaid lahtisteks episoodideks. Üldse on Mälk oma tegelaste saatuste määramisel ebakorrektna psühholoog. Juhus, et ta ei lase oma päätegelasel hukkuda majanduslistest viletsusist või sellega kuidagi seotud riigipöördel, vaid pääle selle mingi kerge haiguse pärast, osutub teose kõrgemaks kohaks.

Samuti õnnetu-nõrgalt on teose üldtegevustikuga seotud detsembri riigipöördekatse. See ei saa vist ühelegile tegelasele saatuseks, ta ei lisa erilistelt jutustuse hoogu ega koonda sündmuste niite ning tegelasi. Vaatamata pikkadele ette valmistustele osutab ta sama juhuslikuks nagu mõni käik naiste poole. Üldse on raamatus loogiline arendamine nõrk ja kindel kompositsioon puudub.

Mälgi tugevamad küljed „Hukkamises“ on rahvalikud kahekõned, mitted kõrvaltegelased ja Tallinna miljö ja üksikute viletsus piltide välja maalimised. Endisest realismist ellusuhmine on siiski seotud võrdlemisi romantilise väljendusviisiga ning lühikese novellistiiliga, mis ei sobi puhtaile rahvaeluromaanidele. Võrreldes

„Hukkmise“ stiili näiteks teise suurnooruri A. Jakobsoni stiiliga „Tuhkur hobuses“ selgub alles kui sobimatu ja „lilleline“ on Mälgi stiil. „Kullalõng“, „Kiirte hellitus“, „noppis kasteteri“ jne. on üsna sageli esinevad sõnad: Kindlasti on

A. Mälk noores generatsioonis romantilisema meelelaadiga ja esteetisem kirjanik, kes etendab silla osa vanema ja noorema põlve vahel.

A. Roose.

Esperanto — rahvusvaheline abikeel.

A. R. Saul.

Rahvusvahelise abikeele küsimus on kindlasti tõsisemaid ja tähtsamaid ühiskondlikke probleeme. Elame ju ajajärgus, mil läbikäimine rahvaste vahel näitab hoogsat tõusu. Kogu inimkonna, kõikide rahvaste elu on tihedalt seotud nii, et ei saa endale kujutada mõnd kultuurirahvast, kes võiks läbi saada ilma teisteta. Eesikäit meie igapäevane elu, meie esimesed lihtsad tarbed — toitlus ja riietus üksi nõuavad laialdast kaubitsemist, nõuavad kaupade — tooresainete ja valmissaaduste vedu kaugelest maadest kodumaale ja meilt mujale. Nende ja muude tarvete rahuldamiseks paljud inimesed peavad rändama maalt maale, läbi käima väga mitmekesiste rahvastega. Ja mida kaugemale edeneb meie kultuur, seda suuremaks kasvavad meie tarbed, seda mitmekesiseks nad muutuvad ja seda rohkem peavad töötama leidurid, et võimaldada kiiremat, otsemat ja mugavamalt läbikäimist. Teiselt poolt, mida rohkemaks kujuneb läbikäimisevahendite arv (raudtee, telefon, telegraaf, lennuasjandus, raadio...), seda intensiivsemaks muutub erirahvaste koostöö. Ja seda mitte ainult majanduslikul alal. Ilma üksteise tundmiseta pole võimalik elada. On tõusnud suur tarve olla tuttav teiste rahvaste kõikide kultuuriliste avaldustega. Ei suuda ükski rahvas isoleerituna areneda nii kiiresti, et püsida teistega ühel järjel. Kunst, kirjandus, teadus, eriti teadus vajavad rahvusvahelist koostööd. Leidurid töötavad palavikulise kiirusega, et võimaldada rahvaile ikka kergemini ja kiiremine luua sidemeid ja töötada koos ühisel rindel. Ning mida intensiivsemalt nad töötavad, seda rohkemaks muutuvad kokkupuutumised isegi väga kaugete rahvaste liikmete vahel.

Kuid mis kasu meil on lennukitest, telegraaf-

fist, raadiost ja muust, kui rännates võõrale maale meie ei tunne kohapäälseid keeli, kui valmistades kerge vaevaga, lühikese aja jooksul raadio vastuvõtteaparaadi, meie peame seda tarvitama oma emakeele ala ahtakestes piirides? Võimaldagu meile tehnika edukäik kuitahes kiiresti ületada läbikäimist takistavad raskused, meie peame ikkagi aastaid kulutama teiste rahvaste keelte õppimiseks. Suurrahvad, need saavad veel kuidagi läbi. Nad on suutnud end maksma panna rahvusvahelises ulatuses. Sakslane ja inglane võivad oma keele abil reisida läbi suurema osa maailmast ja ikkagi leida inimesi, kes neid võivad mõista. Kuid ka sakslane on hädas, kui ta satub Inglismaale ja ei mõista inglise keelt. Inglise ja sakslane on hädas romaanikeele piirkonnas, näiteks, Lõuna-Ameerikas. Kuid isegi sääli, kus suurrahva liige võib loota läbi saada oma keelega, on ta võimalused väga piiratud — keeleoskajaiks osutuvad mitte kõik, vaid ainult vähesed haritlased. Ja ka mitte kõik haritlased terves maailmas ei kõnele samaid keeli. Võõrkeeled, mis õpetatakse erimaade koolides, on erisugused. Igal maal on omad erinevad põhjused selle või teise võõrkeele valikuks koolide õppeaineks.

Kui lahedamaks muutuks aga elu, kui kõikides riikides õpetataks üht ja sama võõrkeelt. Siis võiks ju olla julge, et igal pool leiduks inimesi, kellega võiks kõneleda. Siis võiks julgesti ükskõik kellele ja ükskõik kuhu saata kiri ja saada vastus. On olnud igasuguseid konverentse ja võetud vastu igasuguseid leppeid. Kuid puudub veel seni lepe ühise võõrkeele kasuks. Ometi, mis võiks olla näiliselt lihtsam sarnase küsimuse lahendamisest? (Järgneb)

Väljaandja: **Rud. Laurits.**

Vastutav toimetaja: **Aug. Taader.**

Toimetus: Lootuse tänav nr. 15, Tartu.

Abitalitus: „Firma Uudis“ — Rütli tän. nr. 1.

Trükitud Ed. Bergmann'i trükikojas, Tartus

Ainuke hää ja kasulik aja-
- - viide on ajakirja - -

„NÄDAL’at“

lugeda. „NÄDAL“ ei toida omi lugejaid mitte
vesiste ning sisutute tõlkeromaanidega, vaid
ta pakub oma lugejaile

kodumaa autorite paremaid töid

ning pääle selle imub igas numbris populaar-
teaduslikke ja kultuurajaloolisi artikleid.

Ajakirja „NÄDALAT“ lugedes ei saa
keegi Teile öelda, et Teie ajaga sammu ei pea.

Iga kodaniku kohus on ajakirja „NÄDA-
LAT“ lugeda ning selle levitamiseks kaasa
aidata.

== RUTAKE TELLIMISTEGA! ==

!! ÄRIMEHED !!

Kuulutage ajakiri „NÄDALAS!“ See on
ainukene koht, mis tasub kuulutamise, kuna
ajakirja „NÄDALAT“ loevad kõik! Tutvus-
tage oma äri! Kuulutamine „NÄDALAS“
tasub enese sajavõrra.

Ainuke hää ja kasulik aja-
- - viide on ajakirja - -

„NÄDAL'at“

lugeda. „NÄDAL“ ei toida omi lugejaid mitte
vesiste ning sisutute tõlkeromaanidega, vaid
ta pakub oma lugejaile

kodumaa autorite paremaid töid

ning pääle selle imub igas numbris populaar-
teaduslikke ja kultuurajaloolisi artikleid.

Ajakirja „NÄDALAT“ lugedes ei saa
keegi Teile öelda, et Teie ajaga sammu ei pea.

Iga kodaniku kohus on ajakirja „NÄDA-
LAT“ lugeda ning selle levitamiseks kaasa
aidata.

== RUTAKE TELLIMISTEGA! ==

!! ÄRIMEHED !!

Kuulutage ajakiri „NÄDALAS!“ See on
ainukene koht, mis tasub kuulutamise, kuna
ajakirja „NÄDALAT“ loevad kõik! Tutvus-
tage oma äri! Kuulutamine „NÄDALAS“
tasub enese sajavõrra.